آثار هخامنشی در موزه تاریخ هنر وین: میراثی از شکوه امپراتوری پارسی(ویراست اول)

۱. درآمد: شکوه هخامنشی در قلب اروپا؛ بازخوانی آثار ایران باستان در موزه تاریخ هنر وین

آثار هخامنشی، به عنوان یادگارهای یکی از بزرگترین امپراتوری های تاریخ، نه تنها نمایانگر عظمت سیاسی و نظامی ایران باستان هستند، بلکه جلوه ای از هنر، فرهنگ و مدیریت پیشرفته این دوره را به نمایش می گذارند. امپراتوری هخامنشی (۵۵۰–۳۳۰پیش از میلاد) با گستردگی از هند تا مصر، تأثیرعمیقی بر فرهنگ و هنر جهان باستان گذاشت. موزه تاریخ هنر وین (Kunsthistorisches Museum)، یکی از برجسته ترین مراکز نگهداری آثار باستانی در اروپا، مجموعه ای ارزشمند از آثار هخامنشی را در خود جای داده است. این نوشتار به بررسی تاریخچه آثار هخامنشی، حضور آنها در موزه تاریخ هنر وین، اهمیت فرهنگی و جایگاهشان در مطالعات باستان شناسی می پردازد.

۲. تاریخچه آثار هخامنشی

امپراتوری هخامنشی، که توسط کوروش بزرگ بنیان نهاده شد، به دلیل نظام حکومتی پیشرفته، تنوع فرهنگی و هنر والای خود شهرت دارد. هنر هخامنشی ترکیبی از عناصر بومی پارسی و تأثیرات آشوری، بابلی، مصری و یونانی است که در قالب معماری، نقش برجسته ها، فلزکاری و اشیای تزئینی نمود یافته است. کاخ های تخت جمشید، شوش و پاسارگاد با ستون های عظیم، نقش برجسته های باشکوه و اشیای زرین و سیمین، گواهی بر شکوه این دوره هستند. آثار هخامنشی شامل ظروف فلزی، جواهرات، مهرها، سکه ها و نقش برجسته های سنگی است که اغلب با نقوش حیوانی (مانند شیر و گاو)، پادشاهی و نمادهای اهورامزدا تزئین شده اند.

یکی از مهمترین آثار هخامنشی، گنجینه های شاهی مانند گنجینه آمودریا (Oxus Treasure) است که شامل اشیای طلایی و نقره ای با نقش مایه های پارسی است. این آثار نه تنها از نظر هنری، بلکه به دلیل اطلاعات تاریخی درباره آیین ها، تجارت و ساختار اجتماعی هخامنشیان ارزشمند هستند. سکه های هخامنشی، معروف به «دریک» (سکه های طلایی) و «سیگلوس» (سکه های نقره ای)، نیز از اولین نمونه های مسکوکات رسمی، یکپارچه و نظام مند در جهان بودند که تصویر کماندار پارسی را بر خود داشتند و نشان دهنده قدرت اقتصادی امپراتوری بودند.

۳. آثار هخامنشی در موزه تاریخ هنر وین

موزه تاریخ هنر وین، واقع در کاخی باشکوه در قلب اتریش، یکی از مهمترین مراکز نگهداری آثار باستانی در اروپا است. بخش مجموعه باستانی (Antikensammlung) این موزه، که شامل آثار تمدن های بین النهرین، مصر، یونان و

ایران است، گنجینه ای از اشیای هخامنشی را در خود جای داده است. این مجموعه، که بخش عمده آن از دوره امپراتوری اتریش-مجارستان گردآوری شده، شامل ظروف فلزی، مهرها و اشیای تزئینی هخامنشی است که از طریق کاوشهای باستان شناسی، تجارت یا هدایای دیپلماتیک به اتریش راه یافته اند.

یکی از برجسته ترین آثار هخامنشی در این موزه، مجموعه ای از مهرهای استوانه ای و مسطح است که با نقش مایه های پارسی، مانند صحنه های شکار، آیین های مذهبی و تصاویر پادشاه در حال نیایش، تزئین شده اند. این مهرها، که در امور اداری و تجاری هخامنشیان کاربرد داشتند، از جنس سنگ های قیمتی مانند عقیق و کلسدونی ساخته شده اند وظرافتی بی نظیر دارند. همچنین، ظروف نقره ای و طلایی با نقش حیوانات اساطیری، مانند گریفین و شیر بالدار، در این مجموعه دیده می شوند که نشان دهنده مهارت فلزکاری هخامنشیان است.

علاوه بر این، موزه تاریخ هنر وین برخی از سکه های هخامنشی، به ویژه دریک های طلایی وسیگلوس های نقره ای، را در گنجینه سکه (Münzkabinett) خود نگهداری می کند. این سکه ها، که با تصویر کماندار پارسی و تاج پادشاهی ضرب شده اند، از نظر تاریخی و اقتصادی اهمیت دارند و گواهی بر نظام پولی پیشرفته هخامنشیان هستند. برخی از این آثار در نمایشگاه های موقت، مانند نمایشگاه های مرتبط با ایران باستان، به نمایش درآمده اند و مورد توجه پژوهشگران و بازدیدکنندگان قرار گرفته اند.

٤. اهمیت فرهنگی و دیپلماتیک آثار هخامنشی در وین

گنجینه ی آثار هخامنشی در موزه تاریخ هنر عموما از طریق دلالان عتیقه در قرن نوزدهم میلادی به مجموعه‌داران بزرگ هابسبورگ فروخته و سپس به موزه تاریخ هنر وین منتقل شده است. بخش زیادی نیز متعلق به خود موزه وین نیستند؛ بلکه در قالب نمایشگاه‌های امانی مدرن (مانند نمایشگاه بزرگ ۷۰۰۰ سال هنر ایران که در سال ۲۰۰۱ در موزه تاریخ هنر وین برگزار شد) موقتاً از موزه ملی ایران به اتریش امانت داده شده بودند.

با این حال، موزه ی تاریخ هنر وین به مدت یک قرن ویترین معرفی تاریخ، هنر و مهندسی ایران باستان به جامعه و نخبگان اروپایی بوده و بستر مطالعه ی تاریخ هنر ایران توسط علاقه مندن و پژوهشگران جهان را فراهم کرده است. موزه تاریخ هنر وین، با همکاری آکادمی علوم اتریش، نقش مهمی در مطالعه و حفاظت از این آثار ایفا کرده است. پژوهشگرانی مانند میشائل آلرام، که در زمینه باستان شناسی ایران فعالیت دارند، به تحلیل این آثار پرداخته اند و اطلاعات ارزشمندی درباره تکنیک های ساخت، نقوش و کاربرد آنها ارائه داده اند. این مطالعات به درک بهتر فرهنگ و هنر هخامنشی کمک کرده و جایگاه این امپراتوری را در تاریخ جهانی برجسته تر ساخته است.

۵. ویژگی های آثار هخامنشی در موزه تاریخ هنر وین

آثار هخامنشی در موزه تاریخ هنر وین از نظر سبک و تکنیک متنوع اند و ویژگی های زیر را دارند:

- مواد اولیه با کیفیت: استفاده از طلا، نقره، سنگهای قیمتی (مانند عقیق و لاجورد) و برنز برای ساخت ظروف، مهرها و جواهرات.
- نقوش نمادین: نقش مایه هایی مانند شیر، گاو، گریفین، و پادشاه در حال نیایش که نشان دهنده قدرت، دین و فرهنگ هخامنشی هستند.
- ترکیب بندی هماهنگ: طراحی های متقارن و دقیق که ترکیبی از هنر پارسی و تأثیرات بین النهرینی و مصری را نشان می دهند.
- کاربرد چندگانه: اشیایی مانند مهرها که هم جنبه تزئینی و هم کاربردی (در اسناد رسمی) داشتند. به عنوان مثال، یک ظرف نقره ای هخامنشی با نقش گریفین در این موزه، که مشابه نمونه های گنجینه آمودریا است، نشان دهنده هنر فلزکاری پارسی است. این ظروف اغلب در مراسم آیینی یا به عنوان هدایای شاهی استفاده می شدند و با نقوش حیوانی و گیاهی تزئین شده اند.

۶. نتیجه گیری: میراث هخامنشی در وین؛ پنجره‌ای رو به شناخت تمدن پارسی در جهان

آثار هخامنشی در موزه تاریخ هنر وین، به عنوان بخشی از میراث جهانی، گواهی بر عظمت و خلاقیت امپراتوری پارسی هستند. این آثار، که شامل مهرها، سکه ها و ظروف فلزی است، نه تنها از نظر هنری، بلکه به عنوان اسنادی از تاریخ، اقتصاد و فرهنگ هخامنشیان دارای ارزش بالایی می باشند. حضور این گنجینه ها در وین، نشان دهنده علاقه ی جهانیان به شناخت و مطالعه ی هنر ایرانی است. در این راستا موزه تاریخ هنر وین، با حفاظت و نمایش این آثار، پلی فرهنگی میان ایران و اتریش ایجاد کرده و به درک بهتر تمدن هخامنشی در سطح جهانی کمک کرده است.

منابع و مآخذ:

- [۱].ویکیپدیا، دانشنامه آزاد، «هنر هخامنشی»: بررسی تاریخچه و ویژگی های هنر هخامنشی.
- [۲].اسحاق پور، یوسف (۱۳۸۸). هنر پارسی: از هخامنشیان تا دوره اسلامی، تهران: انتشارات دمان: تحلیل هنر هخامنشی و تأثیرات آن.
- [۳].پست های شبکه اجتماعی X (احسان شواربی،۲۰۲۴–۲۰۲۵): اطلاعات درباره نمایشگاه های آثار ایرانی در موزه تاریخ هنر وین.
- [۴].امیری، محمدحسن (۱۳۹۷). هنر هخامنشی: معماری و فلزکاری، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی: کتابی جامع درباره هنر هخامنشی.
- [۵].کرتیس، جان و تالیس، نایجل (۲۰۰۵.)امپراتوری فراموششده: جهان پارسی هخامنشی، لندن: انتشارات موزه بریتانیا: منبعی معتبر درباره آثار هخامنشی در مجموعه های جهانی.
- [۶].دمرگان، ژاک (۱۹۳۳). باستانشناسی ایران باستان: دوره هخامنشی: منبعی کالسیک درباره آثار هخامنشی.
- [۷].آلرام، میشائل: پژوهش های باستانشناسی ایران در آکادمی علوم اتریش.
- [۸].بورو، پیتر (۱۹۹۲). هنر پارسی هخامنشی، نیویورک: انتشارات متروپولیتن: مطالعه ای درباره آثار فلزی و سنگی هخامنشی.
- [۹].پایمان (فصلنامه فرهنگی): مقاالت درباره آثار هخامنشی در مجموعه های اروپایی.

- [10]Kunsthistorisches Museum Wien (KHM). (n.d.). *Antiquities and coin collection*. Retrieved August 31, 2026, from https://www.khm.at/en/visit/collections/antiquities